

Федака Сергій Дмитрович

Сергій Дмитрович народився 22 серпня 1964 року в місті Маріуполі Донецької області в сім'ї Неллі Андріївни Єрьомко та відомого українського літературознавця Дмитра Михайловича Федаки. Коли Сергію сповнилося шість років батьки переїхали до Ужгорода, в якому майбутній історик і мешкав до останніх днів свого життя. Навчався в Ужгородській середній школі №1 імені Тараса Шевченка, а згодом в школі №15, яку закінчив із золотою медаллю (1971–1981). Двічі поспіль намагався поступити на історичний факультет спочатку Київського державного університету імені Тараса Шевченка, а згодом на історичний факультет Московського університету імені Михайла Ломоносова, але не пройшов по конкурсу. Зате набраних балів вистачило, щоб стати студентом історичного факультету Ужгородського державного університету, в якому пройшов шлях від асистента (1989) до доцента (1992–2002) і професора кафедри історії України (2003–2014), а згодом професора кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби (з 2015 р.).

Після завершення навчання в аспірантурі Ужгородського державного університету (1989–1991) під керівництвом професора В.Є. Задорожного успішно захистив кандидатську дисертацію «Відкриття та першопублікація «Слово о полку Ігоревім»: історико-культурні аспекти» (1992), а в 2003 році на засіданні спеціалізованої вченої ради Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна – докторську дисертацію на тему: «Політична історія України-Русі доби трансформації імперії Рюриковичів (XII століття)». Під цією ж назвою побачила світ монографія Сергія Федаки (2000), в якій автор переконливо довів, що імперія Рюриковичів зазнала кардинальної еволюції від унітарної держави через федерацію і конфедерацію до сукупності кількох окремих суверенних держав. Ґрунтовне дослідження першоджерел дало право вченому стверджувати, що концептуальний термін «феодалне роздроблення» є дуже умовним і приблизним, адже відцентрові процеси на Україні-Русі XII століття – це реальний факт, але вони далеко не вичерпували собою усього різноманіття суспільного життя, більш

12 січня 2025 року після важкої хвороби перестало битися серце відомого українського історика, журналіста, письменника і громадського діяча Закарпаття Сергія Федаки.

того – навіть не були визначальними, оскільки великою мірою компенсувалися діючими одночасно з ними доцентровими тенденціями.

Професор Сергій Федака був першим закарпатським істориком, який захистив кандидатську і докторську дисертації з проблематики Київської Русі. Окремі його попередники (Микола Лелекач, Василь Пальок та ін.) лише обмежувалися дослідженням проблематики про входження Закарпаття до складу Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. Рецензенти високо оцінили також монографії та науково-популярні праці вченого «Герої Слова о полку Ігоревім» (1999), «Землі і міста княжої України-Русі: (Нарис історичної географії)» (2002), «Ми, Федір Корятович, з ласки Божої князь із Мунчака...» (2017), «Історія Закарпаття в персоналіях» (2019).

Останні п'ять років свого життя Сергій Федака напружено і невтомно працював над авторською багатотомною працею «Історія України», 16-й том якої, присвячений Револуції Гідності та початку російсько-української війни, побачив світ за кілька місяців до його відходу в Засвіти. Праця вражає масштабністю охоплених подій та кількістю опрацьованих джерел. Загалом в 16 книгах серії історик покликається на 10 585 джерел, а обсяг наукового доробку сягає понад 3700 сторінок. «Історія України» професора Сергія Федаки, яку цілком справедливо можна вважати головною справою його життя, охоплює величезний часовий відрізок – від кам'яного віку до наших днів. Історик структурно поділив своє дослідження на три серії: долітописна історія; літописна історія; модерна історія. «На майбутнє, в принципі, можливе продовження багатотомника і 17-й том: про перемогу, відбудову України та подальший її розвиток», – зізнався Сергій Федака в своєму останньому інтерв'ю. Необхідно відзначити, що перу історика належать також навчальний посібник «Історія України XX століття» (1996)

та підручник для студентів «Історія України з найдавніших часів до 1648 року» (2014).

Сергій Федака не обмежувався середньовічною історією Закарпаття. Перу відомого історика-краєзнавця належали змістовні наукові дослідження, присвячені добі Карпатської України, післявоєнного та сучасного розвитку рідного краю. Серед них заслуговують на увагу науково-популярні праці «Труди і дні Карпатської України: хроніка подій» (1998), «Обличчя Ужгорода» (1996), «Ужгород у старовинній листівці» (2003), «Хроніка Карпатської України» (2004), «Августин Волошин: Коротка біографія» (2005), «Стратегічні і фронтові операції Великої Вітчизняної війни на території України» (2010), «Ужгород крізь віки» (2010), «Сучасна Україна: портрет з натури» (2011), «Перші особи: історія Закарпаття у біографіях його керівників» (2011), «Ужгород: роки і люди» (2013), «З історії християнства на Закарпатті» (2013). Книга Сергія Федака (у співавторстві) «Державотворчі процеси у Карпатській

Україні (1938–1939). Хронологія подій. Бібліографія» витримала три видання в Україні та Румунії (2021, 2022, 2024).

Сергій Федака – відомий український письменник, член Національної Спілки письменників України. Він автор збірок поезій «Дороги кохання» (2004), «Окрушини дзеркал» (2004), «Небесні суходоли» (2006), прозових творів «Яблуко від Єви» (2005), «Карпатський кросворд» (2009), «Валет Валентина Другета» (2010). Він удостоєний Всеукраїнської літературної премії імені Зореслава (2009), обласної премії імені Ф. Потушняка (2010, 2014, 2018, 2021), А. Волошина (2008), М. Бабидорича (2014), братів Шерегіїв (2019).

Сергій Дмитрович залишив після себе багатогранну наукову, культурну і педагогічну спадщину. Світла пам'ять про нього житиме у всіх, хто мав честь працювати і спілкуватися з ним.

*Микола Вегеш (Ужгород),
Степан Віднянський (Київ)*